

ادیبان روز

سواد هنری

نویسنده:

بابک شمس ناتری

حامد باقری توستانی

پیشگفتار

جامعه امروز نیازمند آگاهی بخشی بیشتر و سوادآموزی در حوزه‌های مختلف است، ضرورت ایجاد و تقویت نگرش‌های جدید در ابعاد مختلف جامعه با نگاه تخصصی به مقوله‌های متفاوت امکان‌پذیر است. در شرایط کنونی و با توجه به تخصصی‌تر شدن رشته‌های دانشگاهی، به ویژه رشته‌های مرتبط با گروه فرهنگ و هنر، بیش از همیشه پرداخت‌های علمی و تخصصی در خصوص مقوله‌های با اهمیت در حوزه‌های آموزشی احساس می‌شود.

واقعیت غیرقابل انکار این است که در جامعه امروز، سوادآموزی در مقوله‌های مختلف احساس نیاز می‌شود، سواد هنری هم مقوله متفاوتی نیست و در این حوزه نیز باید اقدامات اثربخش و ویژه‌ای صورت گیرد، کارهای علمی، پژوهشی، آموزشی و از همه مهم‌تر آگاهی‌رسانی درست و هدفمند می‌تواند مؤثر باشد.

در شرایطی که هر ساله میزان گرایش افراد به رشته‌های فرهنگی و هنری بیشتر می‌شود و تمایل دانش‌آموزی و دانشجویی در این حوزه متفاوت‌تر از قبل احساس می‌شود، پس باید به صورت جدی‌تر به این مقوله نگاه کرد. در فضای کنونی یک واقعیت وجود دارد و آن هم این است که برای داشتن نیروی انسانی آگاه در عرصه‌های مختلف فرهنگ و هنر باید نگاهی متفاوت و البته حرفه‌ای داشت.

البته آموزش اصولی برای تربیت مدیران مرتبط باید در حوزه‌های مختلف مانند سواد هنری، سواد رسانه‌ای و ... همیشگی و دارای یک برنامه‌ریزی بلندمدت باشد. در کنار افزایش میل به دانش‌آموزی و دانشجویی در رشته‌های فرهنگی هنری، جامعه دنبال‌کنندگان فرهنگ و هنر نیز افزایش پیدا کرده است. باید این نکته را تأکید کرد که، کسانی که در این حوزه می‌خواهند به عنوان کارشناس، مدیر و یا نیروی اجرایی قلم بزنند یا قدم بردارند، بهتر است خود را مسلط به سواد‌های فراتر از سواد تخصصی در یک رشته خاص کنند.

امروزه برای اینکه فاصله آگاهی هنری در جامعه فرهنگ و هنر با دانایی هنری در بین دنبال‌کنندگان مقوله‌های مختلف فرهنگی هنری کم نشود باید در حوزه‌های تخصصی سواد جامعه نیز قدم‌هایی برداشته شود.

اهداف این قدم‌ها باید با در نظر گرفتن کارایی درست مشخص گردد، مطمئناً زمانی که اهداف دغدغه‌مند در اولویت قرار گیرند می‌تواند موجب تعاملات همراه با اتفاقات خوب و مؤثر شود. در جامعه‌ای که فاصله بین هنرمند و مخاطب از نظر دانش هنری و... کمتر باشد قطعاً جامعه پویا و پرنشاط خواهد بود. در کتاب سواد هنری سعی شد که با نگاه متفاوت‌تری به حوزه سواد به‌ویژه حوزه مدنظر پرداخته شود، برای اینکه به محتوای موردنیاز چه در تولید و چه در جمع‌آوری و گردآوری منابع بپردازیم نیازمند نگاه تخصصی‌تری بودیم. برای شکل‌گیری کاری با نقاط ضعف کمتر، نیازمند منابع متعدد بودیم به این منظور از مقالات روز، وب‌سایت‌های معتبر در این حوزه، کتاب‌ها، تحقیقات و پژوهش‌های غنی استفاده و سعی شد تا از نگاه تخصصی‌تری بهره بگیریم.

تلاش صادقانه در مراحل تدوین کتاب این بود که تلاش شود نهایت رعایت در امانت‌داری صورت گیرد، چون این موضوع برای نگارندگان یک رسالت و وظیفه ضروری می‌باشد. در خصوص سواد هنری قلم‌زدن می‌تواند سال‌ها در قالب کتاب‌های متعدد شکل بگیرد، می‌شود بسیار پژوهش کرد، فراوان نوشت و... در این کتاب باید با نگاهی کلی به سواد هنری پرداخته می‌شد، بدون آنکه آسیب محتوایی به موضوع هنر شود، به همین منظور بهتر بود که به چند رشته موردنیاز بپردازیم و تلاش همراه با حساسیت این‌گونه ایجاب می‌کرد که دقت شود تا کیفیت فنی اثر قابل ارزش باشد.

برای پرداختن به سواد هنری تلاش شد تا با گردآوری و تولید مطالب و محتوای مناسب آن چیزی که موردنیاز افراد جامعه به‌ویژه جامعه فرهنگی و هنری بود شکل بگیرد. سعی شد کاری متفاوت با نگاه عمیق و مفهومی انجام گیرد، این یک واقعیت است که درصد زیادی از جامعه امروز را مخاطبان و دنبال‌کنندگان هنر تشکیل می‌دهند.

سواد هنری می‌تواند زمینه‌ساز اتفاقات مؤثری شود و تحرک را به سمت نشاط اجتماعی و تنوع را به سمت آگاهی جامعه ببرد. در این کتاب به موضوعات با اهمیت در خصوص سواد، هنر، موسیقی، سینما و تئاتر، صدا و... پرداخت شد و تمام تلاش این بود که اثری دارای کلیت و متفاوت با آثار مشابه شکل بگیرد، امید آن داریم که این اثر فرهنگی بتواند کاری دارای ارزش از دیدگاه جامعه علمی، دانشگاهی، هنری، پژوهشی و... باشد و برای نیاز مطالعه‌کنندگان و مخاطبان مفید واقع شود. امید است که کتاب سواد هنری، اثری قابل ارزش باشد که موردپسند و علاقه طبع مشکل‌پسند همه خوانندگان آگاه و مخاطبان ارزشمند و دنبال‌کنندگان دارای فهم و دانش بالا این حوزه قرار گیرد.

بابک شمس‌ناتری

حامد باقری‌توستانی

مقدمه

سرافرازم که بنام عشق با مردم سرزمین های عشق تا جهانیان دوستدار فرهنگ یزدانی ایران زمین سخن می گویم

جنگ اقتصادی، فقر، بیکاری، فضای مجازی، اپلیکیشن، اینترنت، جهان سوم، نرم افزار، پلت فرم، انرژی اتمی، تحولات سیاسی، ... و در بیش از یک سال گذشته واژه‌ای به نام کووید ۱۹ یا همان کرونا، کلمات و اصطلاحات کاملاً آشنایی هستند که در رسانه‌های مختلف دیداری، شنیداری و نوشتاری در جهان به تعداد بی‌نهایت نامعلومی، هم دیده و هم شنیده شده‌اند و حتی بی‌تردید بازخوردهای مختلفی را از سوی مخاطبان خود به همراه داشته باشد.

آیا به گمان شما تمامی این مخاطبان توان حتی یک دقیقه مناظره زنده تلویزیونی با یکی از کارشناسان حوزه مربوط را دارند؟ که بتواند دست کم جامعه حداقلی را به سمت دیدگاه‌های خود سوق دهد؟ قطعاً پاسخ شما منفی است چراکه اصلی‌ترین نیاز جامعه بشری که همانا توانایی تغییر در رفتار به‌عنوان یکی از عمودهای باسواد بودن در روح آن جریان ندارد.

با همین مقدمه کوتاه می‌توان به این نتیجه رسید که معنا و مفهوم سواد یا باسواد بودن در جهان دچار جهشی عظیم شده که برای رسیدن به آن ابتدا باید نوع نگرش و هدفمندی جزء به جزء را تدوین و راه‌های رسیدن به باسواد بودن نوین را ترسیم و در راستای رسیدن به آن مردانه و زنانه پای در عرصه نبرد نهاد. سؤال اینجاست که چگونه می‌توان ارتقای آنچه که توانایی خواندن و نوشتن به معنا و مفهوم واقعی خود است را باعث شد؟!

که همانا بارور کردن و ارتقای محسوس این توانایی کاملاً محدود، ساده و تقریباً بی‌استفاده در جوامع پیشرفته و دنیای امروزی موجب پدیدارشدن تحولات شگرف در دنیایی خواهد شد که علوم بسیار پیشرفته آن مدعی است که تا نیم قرن آینده واژه‌ای به نام مرگ وجود نخواهد داشت در این بین سؤال دیگری هم مطرح می‌شود: حال که انسان‌ها قرار است طی سالیان متمادی و طولانی در کنار هم

مسالمت آمیزی زندگی کنند، مهم‌ترین ابزار برای داشتن جامعه‌ای قانونمند، هدف گذاری شده، بدون چالش، تنش و حتی سلاح چیست؟ چه ابزار اصلی لازمه برقراری ارتباطات، تعاملات، معادلات، مشکلات و دغدغه‌های فراوانی خواهد بود که بی‌تردید در جمعیت کلان ده میلیارد نفری قرن آتی به وقوع خواهد پیوست؟

پاسخ این سؤالات تنها و تنها در ایجاد ساختار سواد مدرن در بشر با استفاده از تغییر در ارائه و شناساندن رفتار و همچنین تلفیق مدرانه تاریخی، هنری، فلسفی، و ارائه یک ارتباط مؤثر انسان - انسان است که از دریچه و منظری دیگر به نام هنر القامی گردد. به نوعی که قدرت و توانایی تأثیرگذاری عمیق در هم‌نوعانمان را با رنگ پوست و فرهنگ قاره‌های دور را نیز داشته باشد.

کتاب "سواد هنری" می‌تواند دریچه‌ای رو به سوی دانشجویان گروه‌های مختلف فرهنگ و هنر و یا حتی تمامی دوستداران مقوله ارزشمند هنر و فرهنگ باشد. کتاب حاضر می‌تواند به‌عنوان راهنما و منبعی بسیار مفید برای دانشجویان و علاقه‌مندان حوزه هنر و هم چنین به‌عنوان مشوقی برای سایر افرادی که موضوع مهم هنر و فرهنگ را از دور نظاره‌گر بوده‌اند باشد. امید است نهایت حسن استفاده را الان ببرید.

علیرضا عسکریان

فهرست مندرجات

صفحات

عنوان

۱۹	فصل ۱: کلیات	
۱۹	مقدمه	
۱۹	سواد	
۱۹	معنای کلمه سواد	
۲۰	تعریف سنتی سواد یا نگاه امروزی	
۲۰	نگاه متفاوت به سواد	
۲۱	چرایی بازتعریف سواد	
۲۱	تعریف سواد در نگاه کلی:	
۲۲	سواد و بازتعریف	
۲۲	مفهوم سواد در عصر ما	
۲۷	سواد از نگاه یونسکو	
۲۹	واژه‌شناسی هنر	
۲۹	تعریف هنر	
۳۰	تعریف هنراز نگاه تولستوی	
۳۰	تعاریف هنراز دیدگاه بزرگان هنر	
۳۱	هنراز دیدگاه مقام معظم رهبری	
۳۲	تعریف هنراز نگاه مخاطب امروز	
۳۲	ضرورت پرداختن به هنر	
۳۳	وجوه هنر در فرهنگ ایرانی	
۳۳	هنر هدفمند	
۳۴	انواع هنراز نظراتبایات با مخاطب	
۳۴	قلمرو هنراسلامی	
۳۴	تاریخچه هنر	

۳۶	..... هنر، ضرورت جامعه
۳۷	..... مفهوم هنر، هنرمند و اثر هنری
۳۹	..... هنر و هنرمند
۴۰	..... فلسفه هنر
۴۱	..... هنر و خاصیت زمان
۴۲	..... قدرت هنر
۴۲	..... تأثیر هنر در جامعه
۴۳	..... وجوه مشترک آثار هنری
۴۳	..... دسته‌بندی هنر
۴۴	..... هنر و زیبایی
۴۴	..... دیدگاه‌های مختلف جامعه درباره هنر
۴۵	..... نگرش‌های گوناگون درباره هنر
۴۶	..... دوران ماقبل تاریخ
۴۶	..... دوران دیرینه سنگی
۴۷	..... هنر خاور باستان
۴۷	..... هنر از دیدگاه اسلام
۵۲	..... نقش هنر در حفظ آثار اسلامی
۵۳	..... دانش هنری و زبان کلامی
۵۴	..... درك و ارتباط هنری
۵۴	..... هنر و مردم
۵۵	..... اشتراک هنرمند و دوستدار هنر
۵۵	..... سواد هنری
۵۶	..... روشی برای سواد هنری
۵۶	..... نتیجه‌گیری
۵۸	..... خودآزمایی فصل یکم

۵۹	.....	مقدمه
۵۹	.....	مبانی هنرهای تجسمی
۶۰	.....	تعریف مبانی هنرهای تجسمی
۶۰	.....	انواع هنرهای تجسمی
۶۱	.....	تأثیر هنرهای تجسمی بر فرهنگ و سبک زندگی
۶۲	.....	هنرهای تجسمی و جامعه
۶۲	.....	هنرهای تجسمی و رویکرد جدید ارتباطات
۶۳	.....	عناصر و ترکیبات هنرهای تجسمی
۶۳	.....	نقطه
۶۵	.....	خط
۶۶	.....	کیفیت بصری
۶۷	.....	کاربرد خط
۶۷	.....	سطح
۶۸	.....	حجم
۶۹	.....	بافت
۷۰	.....	روش‌های ایجاد بافت
۷۱	.....	ترکیب بندی (کمپوزسیون)
۷۲	.....	انواع ترکیب بندی
۷۴	.....	ریتم
۷۵	.....	انواع ریتم
۷۷	.....	حرکت
۷۷	.....	تعاادل
۷۸	.....	کادرو چارچوب
۷۸	.....	تعریف کادر

۷۹	.....	مفهوم کادر در هنر
۸۱	.....	فضا
۸۲	.....	رابطه رنگ و شکل
۸۳	.....	رنگ‌های مکمل
۸۴	.....	رنگ‌ها
۸۴	.....	دسته‌بندی رنگ‌ها
۸۵	.....	عناصر فرم
۸۷	.....	دیدن
۸۹	.....	نتیجه‌گیری
۹۰	.....	خودآزمایی فصل دوم

۹۳	فصل ۳: مبانی هنرهای نمایشی
----	----------------------------

۹۳	.....	مقدمه
۹۴	.....	هنرهای نمایشی
۹۴	.....	انواع هنرهای نمایشی
۹۴	.....	هنرهای نمایشی، کارا و اثربخش داده
۹۵	.....	تولید محتوای هوشمندانه در هنرهای نمایشی
۹۵	.....	اثراگذاری هنرهای نمایشی
۹۵	.....	اهمیت هنرهای نمایشی در ساختار فرهنگ
۹۶	.....	تئاتر
۹۶	.....	نمایش نامه
۹۷	.....	داستان
۹۸	.....	پیرنگ
۹۹	.....	کشمکش
۱۰۰	.....	شخصیت
۱۰۳	.....	پرداخت صحنه

۱۰۴	..... درونمایه یا تم
۱۰۵	..... سبک
۱۰۷	..... شخصیت پردازی در فیلمنامه
۱۰۹	..... شخصیت های فرعی
۱۰۹	..... شخصیت های قالبی
۱۰۹	..... مخاطب در داستان و نمایشنامه
۱۱۰	..... اصل علت و معلولی در طرح فیلمنامه
۱۱۱	..... ساختار بندی طرح در فیلمنامه
۱۱۱	..... شیوه ی روایت
۱۱۱	..... نگاهی اجمالی به عناصر اصلی درک و دریافت روایت سینمایی
۱۱۲	..... تقابل بین داستان و روایت
۱۱۳	..... تفاوت طرح داستانی و داستان
۱۱۴	..... رقص
۱۱۴	..... نتیجه گیری
۱۱۵	..... خودآزمایی فصل سوم

۱۱۷	فصل ۴ : صدا
-----	-------------

۱۱۷	..... مقدمه
۱۱۷	..... کلیاتی در باب صدا
۱۱۸	..... گفتار و اندام های گفتار
۱۲۰	..... چگونگی سخن گوئی و شنوایی
۱۲۱	..... صوت
۱۲۱	..... امواج مکانیکی
۱۲۲	..... امواج الکترومغناطیسی
۱۲۲	..... موج
۱۲۲	..... فرکانس یا بسامد

۱۲۲	..... طول موج
۱۲۲	..... سرعت انتشار موج (تندی صوت)
۱۲۳	..... سه ویژگی مهم اصوات
۱۲۳	..... تقسیمات اصوات برحسب فرکانس
۱۲۴	..... آستانه‌ی شنوایی و آستانه‌ی دردناکی گوش
۱۲۴	..... شدت و سرعت صوت
۱۲۵	..... برخی از اصطلاحات در صدا
۱۲۵	..... مونو: (mono)
۱۲۵	..... استریو: (stereo)
۱۲۵	..... صداهای چندکاناله (multi channel)
۱۲۶	..... دالبی: (dolby surround)
۱۲۶	..... حالات مختلف صدا
۱۲۷	..... کاربرد صدا
۱۲۷	..... صوت ساده و مرکب
۱۲۸	..... نویز
۱۲۸	..... صداگذاری در سینما
۱۲۸	..... صداگذاری در تلویزیون
۱۲۹	..... هم‌زمانی صدا و تصویر
۱۳۰	..... زیبایی‌شناسی کاربرد صدا در فیلم
۱۳۰	..... نتیجه‌گیری
۱۳۲	..... خودآزمایی فصل چهارم

۱۳۳

فصل ۵: هنر موسیقی

۱۳۳	..... مقدمه
۱۳۳	..... واژه موسیقی
۱۳۴	..... پیدایش کلمه موزیک

۱۳۴	اصطلاحات موسیقی
۱۳۶	موسیقی
۱۳۶	موسیقی به دو بخش تقسیم می‌شود
۱۳۶	موسیقی از صاحب نظران
۱۳۷	موسیقی بیان احساس
۱۳۷	موسیقی، ضرورت جامعه
۱۳۸	زیبایی شناسی موسیقی
۱۳۸	موسیقی و اجزای آن
۱۳۸	صدای غیر موسیقایی (سرو صدا)
۱۳۹	دیزند
۱۳۹	طبقه بندی سازها
۱۴۰	مشخصه های صوت از نظر موسیقایی
۱۴۱	نشانه های اولیه ی خط موسیقی
۱۴۱	خط موسیقی
۱۴۱	ریشه ی تاریخی نظام های هجایی و الفبایی
۱۴۲	تأکید
۱۴۳	وزن
۱۴۳	حامل
۱۴۳	کلید
۱۴۴	خط های تکمیلی یا اضافه
۱۴۶	نت
۱۴۶	حامل و نام نت ها
۱۴۷	نقطه در نت نویسی
۱۴۸	نت های استکاتو (staccato notes)
۱۴۸	خط اتصال و خط اتحاد

۱۴۸	..... سکوت
۱۴۹	..... میزان
۱۴۹	..... معنای فاصله در موسیقی
۱۵۰	..... معکوس فاصله‌ها
۱۵۰	..... ریتم
۱۵۱	..... ضرب
۱۵۱	..... ضد ضرب
۱۵۲	..... آکسان و سنکوپ
۱۵۲	..... لحظه‌های بی ضرب
۱۵۲	..... متر
۱۵۲	..... گام در موسیقی
۱۵۳	..... ردیف
۱۵۴	..... اکتاو یا هنگام
۱۵۴	..... تُندا(تمپو)
۱۵۵	..... انواع سبک‌ها در موسیقی
۱۵۵	..... ژانر موسیقی
۱۵۵	..... قالب‌های ایرانی
۱۵۷	..... مکتب موسیقی
۱۶۰	..... موسیقی مازندران
۱۶۲	..... تعریف غنا
۱۶۴	..... تفاوت ساختاری در موسیقی ایرانی و موسیقی غربی
۱۶۴	..... تاریخچه موسیقی در ایران
۱۶۸	..... موسیقی ایرانی استوار بر چه ارزشی است؟
۱۶۹	..... موسیقی سنتی ایران
۱۶۹	..... موسیقی پاپولار (Popular)

۱۶۹	.....	موسیقی کلاسیک
۱۷۰	.....	موسیقی جاز
۱۷۱	.....	موسیقی بلوز: (Blues Music)
۱۷۱	.....	سبک آر اند بی
۱۷۲	.....	موسیقی کانتری
۱۷۳	.....	سبک های هیپ هاپ (Hip hop) / رپ
۱۷۳	.....	موسیقی الکترونیکا
۱۷۴	.....	موسیقی راک و راک اند رول
۱۷۴	.....	موسیقی New Age.
۱۷۴	.....	تکنو (Techno)
۱۷۵	.....	موسیقی پاپ (Pop music)
۱۷۶	.....	موسیقی متال
۱۷۶	.....	نتیجه گیری
۱۷۷	.....	خودآزمایی فصل پنجم

فصل اول

کلیات

مقدمه

در این فصل به کلیات فصل سواد هنری پرداخته می‌شود که سعی شد با بهره‌گیری از منابع متعدد و متنوع به صورت کلی یک نگاه جامع در خصوص این مقوله داشته باشیم. برای پرداخت درست محتوایی و ریخت‌شناسی کلیدواژه با اهمیت سواد هنری به این مسئله و موضوع نیاز است که هرکدام از دو واژه اصلی (سواد، هنر) را جداگانه تعریف و با اشاره به مفاهیم مرتبط با دقت بیشتری به آنها پردازیم. همان‌طور که می‌دانید یکی از اساسی‌ترین و اصولی‌ترین راه‌های شناخت بیشتر مفاهیم علمی پرداخت محتوایی موشکافانه به موضوع اصلی با در نظر گرفتن پیشینه، تعاریف، اهمیت، کارکردها و ... می‌باشد.

پس بهتر است که هرکدام از واژه‌های سواد و هنر را جداگانه مورد بررسی، تحلیل و تعریف واژگانی قرار دهیم تا بتوانیم به اصل ماهیت کلیدواژه سواد هنری برسیم. سواد هنری که به واقع در جامعه امروز بسیار اهمیت دارد و شایسته است که با پرداختی درست و مفهوم‌شناسی صحیح این کلیدواژه را از ابعاد مختلف و با نگاه‌های متعدد و متفاوت بررسی کنیم.

سواد

معنای کلمه سواد

سواد یعنی سیاهی و یک مصدر عربی است. کسانی که بلد بودند بنویسند در حقیقت کاغذ سفیدی را سیاه می‌کردند. یعنی توانایی سیاه کردن کاغذ را داشتند. از این رو به آنان «با سواد» گفته شد. این کلمه در عربی معادل ندارد و بدان می‌گویند: «الَّذِي يَعْرِفُ الْكِتَابَةَ». املاء نیز یعنی پرکردن و هم خانواده مملو است.

زیرا در گذشته‌ای نه چندان دور که کاغذ گران و دست‌نیافتنی بود برای نوشتن همه جای آن را پر می‌کردند و جای خالی برجای نمی‌ماند. پس به راستی که باسواد، باسواد بوده؛ چون همه کاغذ را سیاه و همچنین پر می‌کرد. (رحیم زاده، نگار، ۱۳۹۴)

تعریف سنتی سواد یا نگاه امروزی

یک واقعیت را باید در نظر بگیریم و آن هم این است که دیگر تعاریف و مفاهیم در خصوص برخی کلیدواژه‌ها مشابهتی با آن تعریف یا مفهوم در گذشته ندارد. اگر در گذشته و تعریف سنتی سواد توانایی صرفاً خواندن و نوشتن بود ولی در مفهوم امروزی و نگاه نوین تعریف متفاوت‌تری از سواد در حوزه دانش و اندیشه می‌توان تصور کرد.

سواد در جامعه امروز دیگر به سطح خواندن و نوشتن خلاصه نمی‌شود. کسانی که بتوانند از شعور شناخت درک فهم تحلیل و تفسیر در حوزه‌های گوناگون بهره‌مند شوند به نوعی سوادآموزی می‌کنند چون قرار است با نگاهی متفاوت‌تر به جامعه و در سطح کلی‌تر جوامع کمک شود.

برخی عقلا معتقدند کسانی که بتوانند در راه حفظ محیط زیست نوع دوستی، فرهنگ سلامت و حتی بسترسازی و تقویت فرهنگ عمومی مهارتی کسب کنند افرادی باسواد محسوب می‌شوند چون هدف آن‌ها فقط یک هدف شخصی نیست بلکه خدمت به جامعه و هم‌نوعان نیز از اهداف آنها محسوب می‌شود.

نگاه متفاوت به سواد

همان‌طور که در مطالب بالا ذکر شد امروزه نگاه به سواد دیگر مانند گذشته نیست امروز کسانی که بتوانند از مهارت ظرفیت توانایی و حتی دغدغه‌مندی خویش در مسیر احیای سبک زندگی درست و اصولی و ارتقای فرهنگ جامعه نیز تلاش کنند باسواد محسوب می‌شوند.

کسانی که بتوانند به معنای واقعی در راستای زیست بهتر و تغییر زندگی گام بردارند و از داشته‌ها و دانسته‌های خود برای رسیدن به این هدف حرکتی ایجاد کنند باسواد هستند.

باید تلاش شود تا مفهوم سواد به صورت یک فهم فراگیر در راستای زندگی به‌دوراز چالش‌های اجتماعی با تغییر به سوی سبک ایده‌آل پیش رود این نوع نگرش نیاز به سواد و فهم بیشتر دارد که صرفاً داشتن یک مدرک تحصیلی نمی‌تواند ملاک این باسوادی باشد.

چرایی بازتعریف سواد

مطمئناً می‌دانید خیلی از کلیدواژه‌ها در سیرتاریخی و گذر زمان نیاز به بازتعریف دارند این پرداختن دوباره باعث می‌شود که تفاوت‌های سواد در جامعه گذشته و جامعه امروزی بیش از پیش در مورد تحقیق و پژوهش قرار گیرد و وقتی هم که این تحقیق و بررسی شکل می‌گیرد مخاطب به این درک می‌رسد که تعاریف گذشته باحال و حتی این پیش‌بینی می‌شود که تعاریف آینده نیز با امروز بسیار متفاوت باشد. یک واقعیت وجود دارد و آن هم این است که پیشرفت‌های پیشروی بشر در ادوار مختلف تاریخی و مقاطع متفاوت در مباحث و مسائل علمی تعاریف جدید را به وجود می‌آورند اگرچه این تعاریف، تعاریف گذشته را نقض نمی‌کند ولی با نگاه متفاوت‌تری و مفهوم امروزی‌تری آن را بازتعریف می‌کند. ما به این بازتعریف نیاز داریم چون به طور مثال سواد و هنر در دنیای امروزی با سواد و هنر در نزد پیشینیان ما کاملاً متفاوت است و همین تفاوت‌ها است که منجر می‌شود در عرصه‌های مختلف علمی پژوهشی و فرهنگی شاهد تولید آثار جدیدی باشیم. سواد باید بازتعریف شود تا جامعه به تعریف درستی از این کلیدواژه برسد این رسیدن خود می‌تواند اثربخشی بسیار محسوس در حوزه‌های مختلف اجتماعی داشته باشد.

تعریف سواد در نگاه کلی

۱) سواد در مفهوم گذشته:

در این مفهوم بیشتر به یک تعریف کلی و ساده که خاصه آن دوره زمانی بود پرداخته می‌شد.

۲) سواد در مفهوم امروزی:

نگاهی متفاوت‌تر و تخصصی‌تر از گذشته به مقوله سواد در جامعه احساس ضرورت شد و این احساس ضرورت منجر به این اتفاق گردید که صاحب‌نظران و عقلای علوم مرتبط به بازتعریف بپردازند.

۳) سواد در مفهوم آینده:

مطمئناً تعریف سواد در آینده بسیار متفاوت‌تر از تعاریف امروز است چون جامعه به این باور رسیده است که برای حرکت به سوی جلونیا به مقوله‌های بااهمیتی است که با تعریف متفاوت و جدیدتری از حوزه سواد می‌شود به آن‌ها دست پیدا کرد.

سواد و بازتعریف

تحقیقات نشان داده است که خیلی از کلیدواژه‌ها بازتعریف و یا بهتر می‌توان گفت در دوره‌های مختلف تعریف جدیدی پیدا می‌کنند.

مانند همین واژه سواد که به مرور زمان تعریف و مفهوم متفاوت‌تری از آن نسبت به گذشته به جامعه نشان داده شد. مثلاً در همین عصر کنونی خیلی از تغییرات درست در راستای فرهنگ و رفتار اجتماعی از مؤلفه‌های با اهمیت در شناخت افراد با سواد در جامعه است.

اگر در روزی دوره‌ای از تاریخ صرفاً داشتن اطلاعاتی اندک برای نوشتن و خواندن یا در مقطعی دیگر دانستن زبان و مهارت در حوزه رایانه از ملاک‌های شناسایی سواد در انسان‌ها بود امروز شاهد این تفاوت در تعاریف هستیم پس قابل انتظار است که سواد در دوره‌های دیگر نیز تغییر مفهومی پیدا خواهد کرد. این نکته حائز اهمیت است که تعریف سواد در جهان هر روز نسبت به روز گذشته تکامل بیشتری پیدا می‌کند و این تغییرات متفاوت نشان می‌دهد که انسان قرن جدید باید با نگاه متفاوت به مقوله سواد دنیای پیرامون خود را با فهمی متفاوت و درکی مترقی بسازد.

مفهوم سواد در عصر ما

تضمین سطح بالایی از سواد خواندن و نوشتن تبدیل به اولویت بسیاری از دولت‌ها در سراسر دنیا شده است. ولی آنچه اغلب فراموش می‌شود این است که بیش از یک نوع سواد وجود دارد و همه آنها در تحصیلات رسمی کسب نمی‌شوند. در اینجا به انواع سواد اشاره می‌کنیم.

سواد کشاورزی

این نوع بی‌سوادی به عدم درک اطلاعات مربوط به کشاورزی گفته می‌شود. کسانی که به عنوان مزرعه‌دار کار می‌کنند این مشکل را ندارند، ولی شهرنشینانی که این جمله را می‌خوانند: "۹۰ درصد از زمین‌های کشاورزی به علت خشکسالی از بین رفتند" به علت عدم درک مزرعه‌داری و کشاورزی، مشکلی جدی حس نمی‌کنند. افرادی که از لحاظ کشاورزی بی‌سوادند نمی‌توانند درک کنند که کشاورزی چقدر مهم است و چقدر همه ما بدان وابسته هستیم.

سواد کامپیوتری

سواد کامپیوتری نوع خاصی از سواد فناوری و تکنولوژیک است. این سواد به توانایی استفاده از کامپیوتر در سطح ابتدائی گفته می‌شود. اینکه نتوانیم کامپیوتر را روشن کنیم یا استفاده از ماوس یا لوازم

دیگر کامپیوتری را ندانیم، نوعی بی‌سوادی محسوب می‌شود. افرادی که سواد کامپیوتری ندارند، در واقع در جامعه مدرن امروزی، گویی ناتوان هستند و به تدریج در جامعه دچار مشکل می‌شوند.

سواد تحلیلی

برای توضیح این نوع سواد برعکس آن را توضیح می‌دهیم. بی‌سوادی تحلیلی در مورد کسی نمود می‌یابد که می‌تواند متنی را بخواند و معنای کلی آن را درک کند، ولی نمی‌تواند به طور تحلیلی راجع به آن فکر کند و احتمال قابل اطمینان بودن یا تحریف شدگی آن را تشخیص دهد. افراد زودباور اغلب فاقد سواد تحلیلی هستند. انواع و اقسام رسانه‌ها اغلب برای واقعی جلوه دادن نظرات خود از بی‌سوادی تحلیلی سوءاستفاده می‌کنند.

سواد فرهنگی

هرکس به نوعی به یک فرهنگ تعلق دارد. بی‌سوادی فرهنگی عبارت است از عدم آشنایی با فرهنگ خود. این اغلب زمانی نمود می‌یابد که ضرب‌المثل‌های رایج اشتباه درک می‌شوند یا ارجاع به فرهنگ عامیانه و فولکلور اصلاً درک نمی‌شود. همه ما نسبت به فرهنگ‌های دیگری بی‌سوادی فرهنگی هستیم، افرادی که نسبت به فرهنگ خود هم بی‌سوادی هستند، زمانی که در محیط فرهنگی خودشان قرار می‌گیرند، احساس ناراحتی و ناآشنایی می‌کنند.

سواد بوم‌شناختی

هرچقدر هم خودمان را از دنیای طبیعی دور کنیم، هنوز هم به منابع زمین وابسته‌ایم. کمک به حفظ منابع زمین به حفظ نحوه زندگی خودمان کمک می‌کند. بی‌سوادی بوم‌شناختی (اکولوژیک) عدم درک این موضوع و اعتقاد به عدم وابستگی به زمین است.

افرادی که از لحاظ بوم‌شناختی بی‌سوادند، برای تفریح به محیط زیست خود آسیب می‌زنند و جملاتی این چنین می‌گویند: "زمین می‌تواند ظرفیت انسان‌های بسیار زیادی داشته باشد" و "کنترل جمعیت ضروری نیست" و "بازیافت وقت تلف کردن است".

سواد عاطفی

افرادی که از لحاظ عاطفی بی‌سوادند نمی‌توانند به درستی عواطف خود و دیگران را درک کنند. آنها اغلب به خاطر عصبانیت یا استرس رفتارهای غلطی نشان می‌دهند و نمی‌توانند رفتارهای تخریبی را درست تشخیص دهند و آنها را متوقف کنند.